

LAUSUNTO

Asia: VN/30511/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain muuttamisesta

Tieteentekijöiden liitto (myöhemmin Tieteentekijät) vastustaa hallituksen esitystä työmarkkinamallin muuttamisesta. Hallitusohjelmakirjauksen mukaan laissa työriitojen sovittelusta säädettäisiin, että palkantarkastusten yleistä linjaa ei voida ylittää valtakunnansovittelijan toimistosta tai sovittelulautakunnan toimesta annettavalla sovintoehdotuksella.

Tieteentekijät pitää esitystä tarpeettomana. Ennakoimme sen lisäävän epävakautta ja epäselviä tilanteita työmarkkinoilla. Myös esityksen tasa-arvovaikutukset huolestuttavat, sillä esitys kasvattaa sukupuolten välistä epätasa-arvoa työmarkkinoilla. Lakiin kirjattu vientimalli heikentäisi palkkauksellista tilannetta vielä entisestään, koska mahdollisuudet palkkaerojen umpeen kuromiseksi heikkenisivät.

Pidämme lain suunniteltua voimaantuloa kesken seuraavaa neuvottelukierrosta huonosti harkittuna.

Valtakunnansovittelija on instituutio, jonka ensisijainen tehtävä on edistää työmarkkinoiden toimivuutta ja sovittaa työriitoja. Työriitojen sovittelusta annetun lain mukaan valtakunnansovittelijan on pyrittävä yhteistoiminnassa työmarkkinajärjestöjen kanssa edistämään työnantajien sekä työntekijöiden ja virkamiesten sekä niiden järjestöjen välisiä suhteita. Vain sopimalla voidaan saada aikaiseksi kestävä malli, joka tukee osapuolten välistä luottamusta ja työmarkkinajärjestelmän toimintaa. Toimiva työehtosopimusjärjestelmä edellyttää sekä työntekijöiden että työnantajien laajaa järjestäytymistä ja luottamusta osapuolten välillä. Luottamus perustuu yhteiseen tilannekuvaan yleisestä taloustilanteesta sekä riittävästä tiedonsaannista ja kustannuslaskennan läpinäkyvyydestä neuvotteluissa.

Tieteentekijät katsoo, ettei valtakunnansovittelijan mahdollisuuksia sovintoehdotusten tekemiseen tule rajoittaa lainsäädännöllä. Pidämme tärkeänä, että valtakunnansovittelijalla ja sovittelulautakunnalla on oltava aito mahdollisuus alakohtaisten tarpeiden huomioimiseen sovitteluprosessin yhteydessä. Uuden työmarkkinamallin on otettava huomioon sekä julkisen että yksityissektorin tarpeet. Mallin on myös tuettava työ- ja virkaehtosopimusten laadullista

kehittämistä ja otettava huomioon sekä yksityisen että julkisen sektorin oikeudenmukainen, koulutusta, työn vaativuutta ja osaamista vastaava palkka- ja ansiokehitys. Mikäli rajoituksista säädetään, on selvää, että tulkinnanvaraisuus lisääntyy, työriidat pitkittyvät, vaikeutuvat ja kallistuvat.

Lisäksi hallituksen aikomus vahvistaa vientivetoista työmarkkinamallia työriitalakia muuttamalla on ristiriidassa Suomea velvoittavien kansainvälisten velvoitteiden kanssa. Hallituksen esitys puuttuu myös sopimusautonomiaan ja voi vaikeuttaa ammattiliittojen työehtosopimustoimintaa kansainvälisten sopimusten kieltämällä tavalla.

Yhteenvedona Tieteentekijät toteaa, että esitetyle lakimuutokselle ei voida osoittaa selkeää tarvetta eikä sen vaikutuksia ole pystytty kestäväällä tavalla arvioimaan. Katsomme, että työmarkkinoiden sopimusjärjestelmän toiminnasta on pyrittävä sopimaan työmarkkinaosapuolten kesken.

Helsingissä 18.7.2024

Tero Karjalainen, puheenjohtaja

Nina Hahtela, toiminnanjohtaja